

T.C.

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
HÜKÜMET VE LİDERLİK OKULU
13 MART 2010 YUVARLAK MASA TOPLANTISI

KONU: ABD Temsilciler Meclisi Dışışleri Komisyonun'dan geçen Ermeni Soykırımı Kararına ilişkin gelişmeler, çözümler ve değerlendirmeler.

KATILIMCILAR: Burak KÜNTAY, Can ATAKLI, Prof. Dr. Ersin KALAYCIOĞLU, Fehmi KORU, Prof. Dr. İlder TURAN, Özdem SANBERK, Dr. Zeynel Abidin ERDEM

HİLO

HÜKÜMET LİDERLİK OKULU

ÖZET: Toplantıda yapılan değerlendirmelerle tasarının tarihçesi, yasa ile tasarı arasındaki fark ve tasarının detayına; yanlış algılamalara değinilmiş, bu değerlendirmeler ışığında Ermeni meselesine kati çözüm ve öneriler sunulmuştur.

Tasarının tarihçesi hususunda; “Genel Kuruldan geçmedi, alt kuruldan geçmedi” “ABD Başkanı soykırım sözünü söylemedi” gibi söylemlerin yanlış olduğu ve böyle önemli bir konuda Türkiye’de bilgi eksikliği olduğu konusuna vurgu yapılmıştır. 24 Nisan 1975’de “Ermeni Soykırımı” tabiri kullanılmıştır. Yine, Nisan 1981’de; Ronald Reagan soykırım tabirini kullanmıştır. 10 Eylül 1984’te 247 numaralı karar ile ABD’de 1.5 milyon kişi tasarımı 2 kez onaylamıştır. 1915 olaylarına ilişkin, 1985 yılında BM’nin azınlıklarla ilgili kurulundan ilgili karar geçirilmiştir. 2000-2005-2007 yıllarında benzer karar komiteden 3 kere daha geçmiştir. Bununla beraber bu kararın toprak talebi ve benzeri sonuçlar doğuracağını söyleyenler var. Bu konuda şunu söylemek gerekir. Ermeni Soykırımını kabul eden belge bir karardır. “House Resolution”. Karar ile yasa arasındaki en büyük fark; kararın sadece Temsilciler Meclisi veya Senato’dan geçmesinin kafi olduğudur. Onaya gerek yoktur. Yasa ise; Temsilciler Meclisi’nden , Senato’dan, alt komisyondan, genel kuruldan geçtikten sonra Başkan’ın onayına sunulur.

Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi’nden geçen son kararın bir başka ilginç boyutu, daha önceki kararların Osmanlı İmparatorluğu zamanını, yani 1915 yılını baz alırken, son kararda bu tarihin 1923’e çekildiği görülmektedir.

Dış İlişkiler Komitesi’nin kararı değerlendirildikten sonra Ermeni sorunu ile ilgili şu konulara değinildi:

- 1915 ile 1918 tarihleri arasında karşılıklı çok katliam olmuştur. 1920’den itibaren dökülen bir damla kan yoktur, bundan önce askerler arası savaş vardır, ama siviller arasında bir çatışma yoktur. Ermenilerin; “Bizi bir daha geri dönmek üzere gönderdiler.” savları bu şekildedir.
- Genocide zaten hukuki bir terminolojidir, tarihsel değildir. Kaldı ki genocide uluslararası hukuka ait bir kavramdır. Bu kavram evrim geçirmektedir; çünkü Adalet Divanı konuyla ilgili içtihatlar çıkarıyor. Ölenlerin sayısı önemli olmamakla birlikte kararlarda vurgulanan

noktalar, amacına yönelik bulgulardır. Eylem yok etme amacı taşıyor mu? Aynı şekilde bu durumla ilgili bir meclis kararı veya kanunu var mı? Bu noktalar önemlidir.

- Genocide terimi 1948’de 2. Dünya Savaşı’ndan sonra çıkan bir terimdir. Temsilciler Meclisi 252 numaralı Karar Tasarısı’nda şöyle yazmaktadır; Birleşmiş Milletler Savaş Suçları Komisyonu 1948’de Ermeni Soykırımı’nı “tam olarak...yeni kullanılmaya başlanan ‘insanlığa karşı işlenen suç’ teriminin kapsamına alınması istenen eylemlerden birisi” olarak tanımlamış ve Nürnberg Mahkemeleri için emsal teşkil edebileceğini belirtmiştir.

- Deportation terimi insanları sınır dışı etme anlamına gelmektedir, fakat Osmanlı bunu yapmamıştır. Ermeniler Türkleri bununla suçlamaktadır. Osmanlı’nın yaptığı insanları sınır dışı etmek değil; resettlement yapmak, yani yeniden yerleştirmektir. Yani Ermenileri Osmanlı sınırları içinde buldukları yerden bir başka yere yerleştirmektir. Bununla beraber, 1919 yılı mütareke dönemidir ve mahkemeler düzgün işlememekte, yalancı şahitler çağrılmakta ve bunun gibi birçok usulsüzlük olmaktadır. O dönemlere ait elle tutulabilir bir kanıt yoktur.

- Türkiye’nin bu soruna tek taraflı bakmaması gerekmektedir. Türkiye’de halen yaşamakta olan Ermeniler bulunmaktadır; ülkemizde değerli Ermeni vatandaşlarımız vardır. Onların hassasiyetlerini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Türkiye bu konuda Avrupa ve ABD’deki kamuoyu savaşını kaybetmiştir. İçeride bir gelişme vardır. Türkiye’de “plurality of memory” gerçekleşmektedir. Konu ile ilgili tartışmalarda birçok farklı fikir dile getirilmektedir. Bu bir avantajdır; çünkü Ermenistan ve diasporada bu söz konusu değildir.

- Etnik lobiler bir ittifak oluşturmuştur. Bunu yürütenlerin başında Yunan ve Kıbrıslı Rumlar vardır. Türkiye karşıtı bu gruplar sistematik olarak kamuoyu diplomasisi yürütmektedirler. Bu mesele klasik diplomasi yoluyla çözülemez. Televizyonlarda, konferanslarda, kamuoylarında ifade özgürlüğünün tam olarak yerleşmesi açısından bu çok önemlidir. Dolayısıyla herkesin fikrini ifade etmesi gerekmektedir. Türkiye’nin aynı şekilde uluslararası tartışmaları örgütleyebilmesi gerekmektedir. Türkiye maalesef tek tek bütün destekçilerini kaybetmiştir. İsveç’i kaybetmiştir.

- Bu konunun TBMM’nin gündemine gelmesi zordur. Erivan ile diplomatik ilişkileri düzeltme amacından sapmamak gerekmektedir. Burada kilit ülke Rusya’dır. Rusya

Azerilerden çok radikal taviz almadan, Türkiye ile Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesine sıcak bakmayacaktır. Rusların Ermenistan ile ilgili konulardaki tavrının amacı budur.

- ABD’de Armenian National Assembly (ANKA); “hard core” durumundadır ve bu politikayı devam ettirecektir. ABD’deki etnik lobiler bu konuyu sürekli gündemde tutmak isteyecektir. Ermenistan Devleti de bu işin arkasından desteğini çekmeyecektir; çünkü Ermeniler kimliklerini kendi ızdıraplarında aramışlardır. Ermeniler sürekli geçmişî hatırlamaya güdümlüdürler. Türkiye ise Atatürk’ün kurduğu cumhuriyet çatısı altında eskiyi unutmaya güdümlenmiştir. Ermenistan ile Türkiye arasındaki normalleşme süreci devam etse bile bu tasarı yine ABD yasamasının gündemine gelecektir.

- Barış burada esas amaç olmalıdır. Olayın Ermeni versiyonunu herkes biliyor; fakat Türk versiyonunu dünyada bilen çok az insan vardır. Ülke içerisinde ise; bu konunun farklı fikirler ekseninde serbestçe tartışılması çok önemlidir. Türkiye’den, kendinden nefret eden bir tövbeakar olması istenmektedir. Asıl soru Türkiye’nin tezi nedir?

- Türkiye’nin konu ile ilgili belirgin ve güçlü bir kamuoyu diplomasisi yapması gerekmektedir ve uluslararası kamuoyundaki zihinsel olarak görüş alışverişi yapabildiğimiz kimi konularda örneğin Avrupa Birliği alanında bizleri destekleyen İsveç özelinde; Ermeni Soykırımını tartışmaları yüzünden ilişkilerimizin bozulabileceği hususu göz önünde bulundurulmalıdır.

- Amerikan Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi’nin aldığı karar ve sonrasında yapılanlar kamuoyu tarafından tam olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte; Türkiye’nin konuyla ilgili politik tavrının altının doldurulması ve kavramların kamuoyunda tartışılarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

- Büyükelçimiz (Namık Tan) olmazsa kamuoyu diplomasisinin Washington DC’de yürütülmesi zor olacaktır. Büyükelçimiz Washington DC’yi çok iyi bilen biridir. Kamuoyu diplomasisinde kurumsal anlamda bir yapılaşmaya gidilmesi gerekmektedir. Türkiye’nin tezinin kurumsal temsilcileri tarafından güçlü bir şekilde dünyaya aktarılması gerekmektedir.

- 1915 yılında yaşananları insanlar zihinlerinde güçlü bir şekilde tutmaktadırlar ve özellikle ABD’de yaşananlar kamuoyuna çok güçlü bir şekilde yansıtılmaktadır. Avrupa’da 1919-1923 arasında çıkan gazeteler gündeme getirilmektedir.

Karar tasarısı ve Ermeni Sorununun değerlendirilmesinin ardından, alınan kararın ve Ermeni Sorunu’nun Türk Dış Politikası’na nasıl yansıdığı ile ilgili görüşler ve çözüm önerilerine değinildi. Buna göre ABD’de bu tarz bir kararın bir daha alınmaması için öneriler sunuldu ve Ermenistan ile Türkiye arasındaki normalleşme süreci değerlendirildi. Türkiye’nin Ermenistan ile ilişkilerini normalleştirme sürecinde Azerbaycan – Karabağ Sorunu’nun çözülmeden bir gelişme sağlanmasının ve bu sorun çözülmeden protokolün TBMM’nin gündemine gelmesinin zor olacağına değinildi.

SONUC: Toplantı boyunca yapılan değerlendirmeler sonucu Türkiye’nin Ermeni Sorunu’na çözüm olacak aşağıdaki hususlar özellikle çok önemli bulunmuştur.

- 1) Soykırım kararı konusunda kamuoyunun yanlış bildiği bilgilerin doğrulanması yoluyla bundan sonra atılacak adımların ve yapılacak politikaların kamuoyu tarafından bilinmesi gerekmektedir.
- 2) İlk sonuçla birlikte; Türkiye’nin temel politikasının uluslararası kamuoyunda, “kamuoyu diplomasisi” yöntemiyle karar mekanizmalarını etkilemesi ve kamuoyu diplomasisi alanında kurumsal bir yapılanmanın oluşması önemlidir.
- 3) Türkiye’nin en azından ABD’den şirketler, Think-Tankler, milletvekilleri, STK’larla iletişime geçmesi ve onlardan destek alması gerekmektedir.
- 4) ABD’deki ATAA, FDA gibi lobi faaliyetlerini düzenleyen gruplarla bir bütünlük içerisinde politikalar üretilmelidir.
- 5) 1970’lerden beri Türkiye’ye destek veren Yahudi lobilerinin haricinde diğer azınlıklarla da (Afro-Amerikan, Kızılderililer, İspanyol kökenliler) iletişimimiz güçlendirilmeli ve Ermeni Sorunu konusunda bu etnik lobiler Türkiye’nin yanına çekilmelidir.

- 6) Kısa vadeli alınacak önlemler açısından; ABD yönetiminin ne yapacağını Ankara'da beklemek yerine, ne yapmaları gerektiğini Amerikan karar vericilere anlatmak üzere geri çekilen Büyükelçimiz'in Washington'a gönderilmesi Türkiye'nin yararına olacaktır.